

ДАТУМ: 15.09.2017

ДО: Генерален Секретаријат на Влада на Република Македонија

Одделение за соработка со невладини организации

ПРЕДМЕТ: Предлог препораки за програмата за работа на Владата на Република на
Македонија за 2018 година

Република Македонија
ВЛАДА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
СКОПЈЕ

Примено:	25. 09. 2017		
Орг. Един.	Број:	Прилог:	Вредност:
43	6078	/1	

Почитувани,

Во однос на повикот до граѓанскиот сектор во подготвување на програмата за работа на Владата на Република Македонија за 2018 година , Асоцијацијата „Ајде Македонија“, Ви доставува анализа на политиката и предлог мерки за овозможување на донирање на вишокот храна во Македонија.

Една од целите на овие документи да им овозможи на носителите на одлуки да преземат легислативни промени со кои ќе се овозможи вишокот храна во Македонија да може да се донира, наместо депонира.

Се надеваме дека анализата и предлог мерките ќе бидат земени предвид при креирањето на програмата за работа на Владата на Република Македонија.

Исто така, Асоцијацијата „Ајде Македонија“ изјавува согласност за објавување на документите кои се во прилог на ова писмо за објавување на веб-страницата на Одделението за соработка со невладини организации <http://www.nvosorabotka.gov.mk/>

Со почит,

„Ајде Македонија“

Ајде
Македонија

Асоцијација за чиста животна средина „Ајде Македонија“ - Let's Do It Macedonia

РАБОТНА ВЕРЗИЈА - DRAFT

Кратенки

ДДВ -	Данок на додадена вредност
ДЗС -	Државен завод за статистика
ЕУ -	Европска Унија
МТСП -	Министерство за труд и социјална политика
МЗШВ -	Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство
МЖСПП -	Министерство за животна средина и просторно планирање
МП -	Министерство за правда
ООН -	Организација на Обединетите Нации
СБ -	Светска Банка

Вовед

За вишоци на храна се сметаат остатоците кои се безбедни да се користат како храна за луѓе и животни. Поимот вишок на храна често се заменува со поимот отпад од храна. Отпадот од храна е поширок поим во кој влегува и поимот вишок на храна.

Вишоците на храна како појава и термин се нови и настануваат по индустрискализацијата на производството на храна, бидејќи во целокупното претходно човеково живеење токму недостатокот на храна била вообичаена состојба. Овој недостаток се надминува со масовното сериско производство. Затоа, иако денес навидум владее мислењето дека нема доволно храна поради фактот дека илјадници луѓе дневно умираат од глад, бројките од последните светски студии покажуваат дека има повеќе од доволно храна за сите и за првпат живееме во време на изобилство.

Расипувањето и фрлањето на храната која може да биде користена за човекова исхрана станува еден од главните светски предизвици, бидејќи обезбедувањето на храна во иднината ќе биде најголемиот проблем поради очекуваното зголемување на светското население на 9,7 милијарди до 2050¹ година. Моментално за исхрана на повеќе од 7 милијарди луѓе на светот се користат 70% од целокупната потрошена вода и 37% од земјиштето. Но, и покрај големото количество на ресурси кои се користат, според Светската програма за храна, 795 милиони луѓе во светот (секој деветти жител) си легнуваат гладни. Истата организација пресметала дека само со една четвртина од храната што се фрла може да се нахранат сите 795 милиони луѓе.

Според најновата студија на „Програмата на Обединетите Нации за животна средина“ (UNEP), една третина од произведената храна во светот или околу 1,3 милијарди тони, завршува како отпад. Вредноста на оваа храна изнесува околу 1 трилион (1000 милијарди) долари. Затоа, „Програмата за одржлив развој на Обединетите нации“ одреди цел до 2030 година да се намали за половина фрлањето на храна по жител.

Според студија на „Институтот за истражување на влијанието на

¹ Barkham, Patrick, and Chris Newell. "In 2050 There Will Be 9 Billion People on Earth. How to Feed Them." *The Guardian*. Guardian News and Media, 13 окт. 2015. Посетена на 15 јуни 2017

РАБОТНА ВЕРЗИЈА - DRAFT

климатските промени од „Потсдам“, до 2050 година би можело да се избегне емисија на околу 14% од стакленичките гасови од земјоделието, доколку храната подобро се користи и дистрибуира. Студијата претпоставува дека отпадот од храна годишно генерира стакленички гасови што би можеле да се изедначат со тие создадени од третата по ред земја после Кина и САД.

Членките на ЕУ по добиените податоци од студии кои покажаа дека тие фрлаат се повеќе употреблива храна, започнаа процеси за воведување на мерки за спречување на настанокот на отпадот од храна. Овие мерки ги предвидуваат во примарното производство, преработката и производството, како и низ целиот ланец на дистрибуција на храна до крајните корисници. Дел од потребните мерки се вградени во т.н. „Пакет на прописи за циркуларна (кружна) економија“, односно во „Акцискиот план“ со кој се вршат измени на Директивата за отпад на ЕУ 2008/98.

Македонија и покрај својата специфична социјална и економска ситуација не се разликува од трендовите на фрлање храна во развиените земји. **Околу 30% од храната произведена или увезена во Македонија никогаш не се консумира**, бидејќи се расипува веднаш по берењето, во текот на транспортот, или на крајот во отпад ја фрлаат големите трговски синџири и потрошувачите.

Ова е интересен податок ако се има предвид дека анализите на сиромаштијата покажуваат за периодот од 1997 до 2008 просечната стапка на сиромаштија од 26.3%, односно толкав е процентот на сиромашни граѓани во Република Македонија. Но, иако сме држава која се соочува со висока стапка на сиромаштија и социјална несигурност, според „Организацијата за храна и земјоделство на Обединетите Нации“, **ние сме рангирани на осмото место во светски рамки по количина на фрлена храна според бројот на жители**. Со намалувањето на количеството отпад од храна и дистрибуцијата на вишокот храна на луѓето на коишто им е потребна, би можело значително да се ублажи проблемот со гладот и сиромаштијата во Македонија.

Дополнително, кога би успеале да го избегнеме фрлањето на храната би ја избегнале и непотребната емисија на стакленички гасови со што би се придонело за ублажувањето на ефектите од климатските промени. **Македонија е земја која спаѓа во групата на пет најранливи земји во Европа од климатските промени**, затоа мораме своите политики да ги насочиме кон намалување на стакленичките гасови кои ги еmitуваме.

Предизвикот на фрлање на вишокот храна е релативно нов проблем со кој сите земји во светот се соочуваат. Политиките и мерките кои различните

Ајде
Македонија

Асоцијација за чиста животна средина „Ајде Македонија“ - Let's Do It Macedonia

РАБОТНА ВЕРЗИЈА - DRAFT

земји ги преземаат се започнати неодамна и резултатите покажуваат дека е потребно секоја земја да преземе чекори кои се соодветни на нејзините општествени карактеристики.

Досега немало иницијативи од ниту една засегната страна да се започне со мерки за решавањето на проблемот и покрај можностите што ги нудат вишоците на храна. Од 2016 година започна процес на создавање на коалиција на граѓански организации и иницијативи, кои се залагаат за законски промени кои ќе ја овозможат и олеснат прераспределба на вишокот храна на тие кои имаат најмногу потреба од неа. Оваа коалиција ја сочинуваат околу 120 членки кои се засегнати страни во процесите на донирање на храна, заштита на животната средина, социјалната правда и намалувањето на сиромаштијата. Поддршка за реализирање на законските решенија за донирање на вишоците на храна е овозможена од „Националниот демократски институт - НДИ Македонија“ во рамки на Програмата за зајакнување на граѓанското учество во законодавни процеси.

Анализата на овој документ се однесува на информации од домашни и странски студии, анализа на домашни и странски искуства преку консултација со различни засегнати страни од различни земји, а дополнително на крајот следуваат нашите препораки. Методологијата е базирана на компаративно истражување на законските решенија во Македонија, земјите од нашиот регион и земјите членки на ЕУ за кои се смета дека имаат најразвиено законодавство и политики за решавање на проблемот со вишоците на храна. Дополнително, се користеа информациите добиени од интервјуата со засегнати страни и јавно достапните информации.

I. Анализа на постојната состојбите со вишокот храна во Македонија

РАБОТНА ВЕРЗИЈА - DRAFT

- Основни економски, социјални и еколошки показатели поврзани со вишокот храна во Македонија
- Еколошки показатели (за 2016 година)
 - **610,227 тони создаден комунален отпад** (99.4% од овој отпад е депониран)
 - 543,644 тони (89%) мешан комунален отпад
 - 42% од мешаниот комунален отпад е органски отпад составен од 14% градинарски отпад и 28% различен вид на биоразградлив отпад
 - Од биоразградливиот отпад, помеѓу 7-10%² претставува вишок на храна= 4,500-6,500 тони отпад од вишок на храна
- Социјални показатели (за 2015)
 - **21,5%³ од населението се наоѓа во ризик од сиромаштија** (заработкаат помалку од 164,000 денари годишно за четири членови по домаќинство)
 - 445,099 граѓани се сметаат за осиромашени и имаат проблем да обезбедат храна, дефинирано според „Организацијата за храна и земјоделство на Обединетите Нации“, односно како група немаат физички и економски пристап до основната потреба за храна постојано
- Економски показатели
 - **€132/по тон⁴ за услуга за собирање на комуналниот отпад**
 - **€594,744 - €849,635 /годишно** ја чини државата да го собере и депонира вишокот храна кој може да биде дониран и обезбеден за повеќе од 445,000 луѓе кои имаат проблем да обезбедат храна
 - **~€2/kg** е проценетата вредност на вишокот на храна
 - **Од 8 до 11.6 милиони Евра** е проценетата вредност на вишокот на храна кој може да се искористи како можност за

² Податок обезбеден од управителот на групата за отпад на „Шведскиот институт за истражување на животната средина“, г-фа Аса Стенмарк при интервју направено на „Скајп“ на 14.03.2017 година

³ Податок објавен на веб-страницата на Државниот завод за статистика, користен на ден 16.05.2017 година

⁴ „Упатство за употреба на анаеробната дигестација на отпад од прехранбената индустрија“, партнериот од ЕУ проектот „Bin2Grid“, 04.2016, (податокот е за Скопје и земен е како референтен за Македонија)

РАБОТНА ВЕРЗИЈА - DRAFT

нова програма за социјална заштита

- Моментални показатели за донирањето на храна во Македонија

- Министерство за труд и социјална политика - Проект „Народни кујни“
 - Бројот на корисници варира помеѓу 3500-4000 граѓани;
 - Обезбеден е по еден оброк по граѓанин во текот на целата недела;
 - Еден оброк ја чини државата 75 денари со вклучен ДДВ или за целиот проект се издвојуваат помеѓу 96,812,500 и 109,500,000 денари годишно (1,572,392 – 1,778,457 евра);
 - Отворени се локации во 50 општини на кои се доставува храна;
 - Храната се подготвува во најголем дел од случаевите од страна на кујните на училиштата и градинките, по што истата се носи на 50-те локации.
- Граѓански и религиозни организации
 - На ниво на држава доставуваат по еден оброк за околу 1000 социјално загрозени граѓани (главно во град Скопје);
 - Оброците се најчесто донирани вишоци на храна;
 - Освен храна им обезбедуваат и други мерки за социјална заштита и инклузија (образовни, здравствени итн.);
 - Имаат потреба од поголеми количини на храна;
 - За зголемување на количините потребни им се ресурси како превозно средство, ладилник и волонтери.

- Даночна политика

Со Законот за донацији и спонзорства не е прецизирано тоа како некој може да биде ослободен доколку донира храна. Но, законот предвидува даночни поттикнувања кај данокот на добивка и ДДВ-то, за донациите во материјални средства, како и кај даноците за имот доколку се работи за донација во материјални добра. Овие даночни поттикнувања им следуваат на тие што се правни лица. За донаторите кои не сакаат да ги користат даночните бенефиции, тогаш не е потребно следење на законската процедура и обезбедување на документи.

Законот за донацији и спонзорство го овозможува и поттикнува донирањето на вишокот храна, но повеќе теориски, отколку практично. Проблемот со неговата практичност во делот на донирање храна се појавува кај процедурата за обезбедување на даночно поттикнување. Со оглед на тоа

РАБОТНА ВЕРЗИЈА - DRAFT

дека вишокот храна е специфичен вид на материјално добро, кое е стриктно поврзано со рокови, потребна е процедура која ќе биде поедноставна и далеку побрза.

- Безбедност на храна

Како храна законот ја смета секоја супстанција или производ, во преработена, делумно преработена или непреработена состојба, кој е наменет да биде или се очекува да биде консумиран за исхрана на луѓе. Затоа, под поимот храна се опфатени и пијалоците, гуми за џвакање, но и сите супстанции, намерно вградени во храната во текот на нејзиното производство, подготвување или преработка.

Со Законот за безбедност на храна се регулира контролата на безбедноста на храна во сите фази (производство, преработка, складирање, транспорт, дистрибуција, малопродажба и достава). Со законот се регулираат општите и специфичните услови и обврски за операторите за храна, нивната регистрација и одобрение, условите за увоз и извоз на храна од животинско и неживотинско потекло.

Одредбите од овој закон единствено не важат за тие што подготвуваат храна за приватна домашна употреба, така што според истиот граѓанските организации кои сакаат да ги распределуваат вишоците храна се смета дека се вклучени во бизнис со храна. Законот под „бизнис со храна“ ги смета сите активности, профитни и непрофитни, јавни или приватни, кои се поврзани со било која фаза од производството, преработката и дистрибуцијата на храна. Па, така непрофитните организации кои би сакале да дистрибуираат вишоци на храна, иако тоа го прават со непрофитни-фалантропски намери, потребно е да ги следат пропишаните услови за безбедност за храна и се сметаат за оператори со храна. Како оператори со храна се сметаат сите физички или правни лица кои ставаат во промет храна, со или без наплата за истата.

Со постојниот Закон за безбедност на храна се определуваат голем број обврски за донаторите и распределувачите (граѓанските организации) на вишокот храна. Но, тој не им дава заштита во случај на несакани последици од вишокот храна, иако таа била дадена во добра волја. Затоа, граѓанските организации и можните донатори на храна: супермаркетите, производителите, снабдувачите и др. со право се загрижени за реперкусиите по нив во случај на несакани последици од храната која од ненамерна небрежност можеби го сменила својот состав и негативно влијаела врз лицето кое ја користело.

Ајде
Македонија

Асоцијација за чиста животна средина „Ајде Македонија“ - Let's Do It Macedonia

РАБОТНА ВЕРЗИЈА - DRAFT

Впрочем, од нашето контактирање на операторите со храна во земјата и други граѓански организации, заклучивме дека токму одговорноста при несаканите последици ги одвратува во намерата да ги донираат вишоците храна. За нив клучен фактор при одлуката дали ќе го донираат вишокот храна е нејзината безбедност, додека можните даночни поттикнувања ги ставаат на второ место.

Тоа што во САД функционира од 1996 година е законско решение кое ги ослободува од кривична одговорност граѓаните и граѓанските организации што учествуваат во процес на донирање храна доколку тоа го прават во добра волја, односно одговорноста е врз тој што ја прима храната. Овој закон е наречен по неговиот главен поддржувач, Бил Емерсон, и според организациите кои работат со донирање на храна во САД, силно ја поттикнал донацијата на храна кон непрофитните организации⁵.

Како важен дел од проблемот со фрлањето храна е ниската свест кај сите засегнати страни во однос на роковите за употреба на храната. Законот за безбедност на храната бара во најголем дел храната да биде обележана со рок на траење на храната. Многу често се фрла храна за која се смета дека и' поминал рокот, иако таа храна може се употреби да биде користена. Често и по тој датум производите ги задржуваат својствата, но дури и да изгубат дел од особините, не значи дека производот е расипан⁶. Направивме споредба помеѓу роковите за употреба за исти производи во Македонија и во други земји и може да констатираме дека производителите во Македонија често наведуваат рокови кои не одговараат на реалниот рок, бидејќи се водат од претпоставката дека доколку производот корисникот го фрли, ќе посака да набави нов таков производ. Потребно е да се продолжат роковите за голем број од производите. Во земји како Франција, Германија и Италија веќе се преземени чекори за определување на посебни листи на производи кои може да имаат подолг рок на трајност. Во однос на вишоците храна во Бугарија се води посебен список на храна која може да биде донирана по поминување на роковите.

- Управување со отпад

⁵ <https://www.gpo.gov/fdsys/pkg/PLAW-104publ210/pdf/PLAW-104publ210.pdf>

⁶ Исклучок од ова се производите кои се лесно расипливи од микробиолошка гледна точка кој може да го загрозат човековото здравје, па затоа „Правилникот за означување на храната“ определува да се стави ознаката „морад се употреби до“.

РАБОТНА ВЕРЗИЈА - DRAFT

Во македонското законодавство за управување со отпад нема посебен закон за отпад од храна. Овој вид на отпад се спомнува како дел од биоразградливиот отпад во основниот Закон за управување со отпад, а дополнително е уреден со „Правилник за количеството на биоразградливи состојки во отпадот што смее да се депонира“. Со други зборови, **институционално нема посебна стратегија и план како да се намали отпадот од храна**. Нашето законодавство, за разлика од тоа на развиените држави членки на ЕУ, не предвидува оданочување на депонирањето на отпадот за да истото го дестимулира, а единствен трошок кој фрлачите на храната го имаат е таксата која ја плаќаат на депониите и тој изнесува околу 3100 денари по тон⁷. Затоа, сметаме дека државата треба да воведе еколошка такса за фрлачите на вишоци на храна за да се поттикнат подобро и поодговорно да го планираат управувањето со храната.

- Прераспределба на вишокот храна во Македонија

- 9 граѓански организации во Македонија обезбедуваат донација на вишоци храна за своите корисници⁸
- 1 „банка за храна“ (со мал капацитет)
- 2 од поголемите ланци за снабдување имаат искуство со донирање на вишок храна
- 50 „народни кујни“ под МТСП кои оперираат само со нова храна
- Помалку од 600 граѓани добиваат по еден оброк неделно од вишокот на храна⁹

- Мислења, искуства и можности на засегнатите страни со вишокот на храна

- Големи ланци за снабдување (супермаркети)

Големите ланци за снабдување во Македонија всушност претставуваат најмали создавачи на вишок храна во Македонија. Но, сепак количините кои ги создаваат се значителни и најчесто станува збор за храна која е безбедна за користење. Вишокот храна која супермаркетите ја создаваат најчесто

⁷ Официјален ценовник на „Дрисла- Скопје доо“, веб-страница: www.drisla.mk, посетена на: 08.05.2017

⁸ Податок добиен од анкетен прашалник пратен на 04.05.2017 на повеќе од 300 граѓански организации во Македонија. Наистој одговорија 19 организации (10-те организации кои не донираат вишоци на храна, би започнале доколку имаат одредени ресурси).

⁹ Ibid.

РАБОТНА ВЕРЗИЈА - DRAFT

претставува производ од нивните брендови или готвена храна, овошје и зеленчук, печива и др. Намалувањето на создавањето на отпад од храна за македонските супермаркети е малку позната практика. Во мали количини дел од супермаркетите имаат практика да го даваат на хуманитарни организации, а друга мала количина зависно од волјата на вработените се дава кај граѓани кои имаат потреба од истата. Главна препрека да започнат со доноирање на вишокот храна претставува нивната претпазливост од можните последици по здравјето на корисниците на таа храна, пред се' поради ограничените капацитети на организациите да обезбедат безбедност на храната, но и стравот од создавање на недоверба кај нивните потрошувачи во случај на непосакувана последица по здравјето на корисникот на вишокот храна.

Супермаркетите покажуваат мала мотивираност и знаење дури и во делот на осмислување на мерки кои би воделе кон продажба на храната пред самото поминување на крајниот рок и тоа се уште е реткост. Ова е практиката, бидејќи не очекуваат значителни приходи од ваквите активности, па според нив поисплатливо е истата да ја фрлат¹⁰. За храната во супермаркетите за која се одговорни снабдувачите, според практиката таа се чува до крајниот рок на употреба по што се префрла во магацински простор и во рок од 20 дена снабдувачите ја носат на депонија.

▪ Снабдувачи на храна

Главната одговорност за поголемиот дел од количините на храна во супермаркетите е кај снабдувачите на истата. Тие своите производи ги поставуваат во супермаркетите и се одговорни за нивната промоција и начин на продажба. За поставување на храната плаќаат наемнина за просторот кој го зафаќаат на супермаркетите. Своите производи имаат практика да ги оставаат до крајниот рок на продажба, па по неговото поминување тие се одговорни за неговото фрлање. Поради обемноста на нивната работа и ниската свест, не посветуваат никакво внимание за економските, еколошките и социјалните штетите кои ги прават со фрлањето на храната и неосмислувањето на начин за доноирање на истата. Како и во случајот со супермаркетите, не гледаат интерес, пред се' економски, храната да ја доираат или да ја продаваат по значително

¹⁰ Дел од супермаркетите храната ја фрлаат во контејнерите за комунален цврст отпад што е нелегална активност и доведува до загрозување на здравјето на неформалните собирачи на отпад, но и околните жители. Оваа храна станува потенцијален извор заширење на зарази.

РАБОТНА ВЕРЗИЈА - DRAFT

намалени цени.

Во ретките случаи кога имаат покажано интерес за донирање на нивните вишоци храна се соочиле со неможноста на граѓанските организации или други субјекти да ги примат големите количини на вишоци храна кои им остануваат. Воедно, во случаите кога сакале да започнат процес на даночно поттикнување поради донирање се соочувале со административни бариери поради бавноста на процесот предвиден со Законот за донирање и спонзорство.

- Министерства

За оперирањето со вишокот храна одговорно е МЗШВ, преку нивниот орган во состав, Агенцијата за храна и ветеринарство, бидејќи со Законот за безбедност на храната и подзаконските правни акти се пропишуваат правилата за оперирање со храната низ целиот ланец, од производство, па се до нејзиното отстранување. МЖСПП како орган има надлежности откако сопствениците на храната ќе сметаат дека таа повеќе не им е потребна и ќе сакаат да ја отстраницат преку организираниот систем за собирање на отпадот. Односно, како ќе се постапува со храната, откако ќе премине во категоријата отпад од храна. За МТСП засега нема надлежности, но вишоците храна претставуваат голема можност, бидејќи вишокот храна се проценува дека има вредност помеѓу 8 и 11,6 милиони евра со што претставува ресурс со кој може да се отвори цела нова социјална програма и МТСП да му заштеди на државниот буџет помеѓу 1,5 и 1,7 милиони евра. МП ја има надлежноста околу Законот за донацији и спонзорство кој може да биде користен за стимулирање на донирањето на вишокот храна. Засега процедурата е бавна и комплицирана и главниот проблем се јавува кога МП чека одговор од други министерства по однос на нивното мислење за исполнување на условите за потврдување на јавниот интерес. МФ може да има значајна улога во делот на даночните политики, посебно околу практичните поттикнувања за правните субјекти со што би се стимулирало почесто и поголемо донирање на вишоци храна.

- Корисници на донирани храна

За бројот на можни корисници треба да се користи категоријата на граѓани кои влегуваат под ризик од сиромаштија и кои реално се соочуваат со предизвик да имаат стабилност во нивниот пристап до храна. Бројот на овие граѓани изнесува 445,099, а во оваа категорија на граѓани влегуваат сите кои секојдневно имаат проблеми да обезбедат храна и во просек имаат околу еден оброк дневно. Бројот на таа група граѓани варира и има различни дефиниции

РАБОТНА ВЕРЗИЈА - DRAFT

кој се може да се смета во таа категорија. Од проектот „Народни кујни“ на МТСП помеѓу 3500 и 4000 граѓани обезбедуваат по еден оброк дневно, што ја покажува слабоста на капацитетите со кои моментално се располага.

Сиромашните лица ДЗС ги дефинира како: „Сиромашни се сметаат лица, семејства и групи на лица чии ресурси (материјални, културни и социјални) се на такво ниво кое ги исклучува од минимално прифатливиот начин на живеење во земјата во која живеат“¹¹. За Организацијата за храна и земјоделство на ООН (FAO), како главна карактеристика на сиромашните лица ја сметаат нивната способност да обезбедат сигурност во нивниот пристап до храна.

IV. Студии на случај

Бугарско искуство

Бугарија како држава се соочува со слична ситуација кога станува збор за бројот на сиромашни лица. Okолу 20% од граѓаните на Бугарија според податоците на Светска банка се смета дека се сиромашни¹². За разлика од Македонија, во Бугарија има развиена мрежа на „Банка за храна“ која своите почетоци ги има од 2006 година. Денес оваа „Банка за храна“ донира околу 290 тони храна на околу 35.000 граѓани. Овие бројки се изненадувачки ако се има предвид фактот дека до 2017 година донирањето храна во Бугарија било сметано како продажба и операторите со храна кои сакале да донираат плаќале 20% ДДВ. Но, со носењето на новите законски измени, производителите, трговците и преработувачите повеќе не го плаќаат овој данок кога ја донираат храната со помалку од три месеци трајност. Бугарските прописи предвидуваат постоење на специјален регистар во кој се евидентира складирањето и етикетирањето на храната која е предвидена за донирање. Дополнително, Министерството за земјоделство на Р. Бугарија има објавено список на храна која може да се донира без ДДВ по поминување на рокот.

Информациите од „Банката за храна“ говорат дека новите мерки ги даваат посакуваните резултати, па така количините кои се донираат се

¹¹ Методолошко објаснување од соопштението на ДЗС објавено на нивната веб-страница: www.stat.gov.mk, посетена на 09.05.2017 година

¹² Податок добиен од веб-страницата на Светска Банка, date.worldbank.org/country/Bulgaria посетена на 10.05.2017 година

РАБОТНА ВЕРЗИЈА - DRAFT

зголемуваат и расте интересот на операторите со храна¹³.

Хрватско искуство

Донирањето на вишокот храна во Хрватска е уредено со Правилник за донирање на храна и храна за животни, кој спаѓа под Законот за земјоделство на оваа земја. Хрватскиот правилник за донирање на храна и храна за животни¹⁴ бара од донаторите и посредниците во процесот на донирање храна да ги почитуваат сите домашни и меѓународни барања кои важат во Хрватска во однос на безбедноста на храната. Но, овој Правилник овозможува храната која нема доволно квалитет, има проблем со пакувањето, тежината или друг сличен недостаток, да може да биде донирана и конзумирана доколку е безбедна за граѓаните корисници. Храната можат да ја користат граѓаните кои се социјално загрозени или се погодени од некоја елементарна непогода.

Министерството за земјоделство води регистар на посредници на донирана храна, тие треба да исполнат одредени стандарди доколку сакаат да бидат регистрирани. Само регистрираните организации може да учествуваат во процесите на донирање храна, без разлика дали се физички или правни лица.

Друга законска измена било измената на „Правилникот за ДДВ“ од страна на Министерството за финансии на Хрватска со која операторите на храна кои сакаат да донираат храна се ослободуваат од ДДВ.

Со новиот „Правилник за донирање на храна“ и измените во „Правилникот за ДДВ“, идејата било донаторите да заштедат на трошоци за фрлање на храната, а притоа да допринесат со својата општествена одговорност. Но, после стапувањето на сила на новиот правилник за донирање храна во Хрватска се нема зголемено количеството на донирана храна. Според тамошните организации сеуште на можните донатори на храна повеќе им се исплати храната да им стои до крајниот рок, дури и по цена на големи попусти, а доколку не се продаде да ја фрлат, отколку истата да ја донираат на тие што имаат потреба од истата. Често се случувало трговските ланци што се

¹³ Податоците се добиени од интервјутонавеб-страницата:

<http://www.bgonair.bg/direktno/2017-05-08/hranitelnata-banka-spasyava-poveche-hrana> Посетена на 11.05.2017

¹⁴ Правилникот може да се погледне во електронска верзија на следниот линк:

http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_10_119_2257.html